

Eentje van mijn dochter, m'nheer

door een ambtenaar

Hij leunde over de balie heen, zwaar, met allebei zijn ellebogen, en in zijn handen was het trouwboekje.... Hij had twee mensen meegebracht, twee oude mannen met ruwe, gerimpelde gezichten, en een er van had een grijs baardje....

„Zal ik er eentje voor je bijschrijven?“.... vroeg ik joviaal. Ik ben gewoon, dat de mensen in een opgewekte stemming zijn als ze met d'r trouwboekje komen.. ook al leunen ze vermoeid over de balie na een doorwaakte nacht. En of het nu het eerste kind is, dat ze komen aangeven, of het dertiende, dat maakt weinig verschil. Met het trouwboekje brengen ze altijd iets feestelijks mee,.... ze zijn blij omdat het gebeurd is: „het is mooi als het appeltje geplukt is,“ zeggen ze. En soms weten ze wel eens niet waar alles vandaan moet komen wat er voor den nieuwen wereldburger nodig is, maar ze verklaren allemaal: „als je ze eenmaal hebt zou je ze nie graag meer wille misse“.... Het wil eigenlijk zoveel zeggen, dat er wel niet naar het kind verlangd werd, maar nu het er eenmaal is geloven ze vol vertrouwen: „waar d'r voor elf eten is daar zal de twaalfde wel geen honger behoeven te lijn“....

„Zal ik er eentje voor je bijschrijven?“.... Ik had er nog helemaal geen erg in, dat er nu niets feestelijks was. Dat zag ik eerst, toen hij langzaam met zijn hoofd schudde.... „Nee“....

Zijn gore werkhand gaf het trouwboekje. Ik bleef er mee staan, nog niet begrijpend. Snel overwoog ik wat de man zou kunnen bedoelen. Was er iemand gestorven? Maar

dat kon niet. Een overlijden wordt altijd aangegeven door de bedienaar van de begrafenis.... het is een vaste traditie waarvan onder arbeidersmensen nooit wordt afgeweken. Een dood kindje aangeven? Dat kon.... dat moest.... iets anders kon het niet zijn.... Toen gaf hij zelf de oplossing: „.....Eentje van m'n dochter, m'nheer“....

Zijn stem was zonder enige klank, zijn hoofd zank dieper voorover, als schaamde hij zich....

„Ooo!“.... zei ik. Nu begreep ik het.

Ik moet het wel erg verwonderd gezegd hebben, want de man vroeg: „Wist je 't nog niet, m'nheer?“....

Nee, ik wist het nog niet. Er gebeuren weinig dingen op een dorp, die je niet dadelijk weet. Iemand gestorven.... een kindje geboren.... Maar een onecht kindje geboren.... het is me toch wel meer overkomen, dat het onverwacht kwam.... niet altijd, maar soms....

Het scheen een verrassing voor hem te zijn, dat ik het nog niet wist. Hij leefde iets op uit zijn vermoeide houding. Maar langzaam zank hij weer terug en moedeloos zei hij: „'t Zal gauw genoeg in den breejen weze, m'nheer“.... De getuige met het grijze baardje zei: „Ja.... mot je op rekene, 't zal gauw genoeg in den breejen weze“.... Hij had niet begrepen waarom de man het zo triestig gezegd had en hij knikte nadrukkelijk met zijn oude, gerimpelde hoofd....

Maar ik had het wel begrepen, daarom zei ik niets. En de andere getuige scheen er ook iets van te

hebben gevoeld, want hij legde uit: „As je de honderdduizend getrokke had dan zoude de mensen er over prate omdat ze je het niet gunne, en nou zalle ze d'r over prate omdat ze je het graag gunne“.... En hij bemoedigde nog: „Laat ze prate..... je mot maar denke: je kent er zelf niks an doen.... het wordt je thuis gebracht, me lieve man“....

Maar de man van het trouwboekje liet zich niet troosten. Moedeloos leunde hij over de balie. Langzaam schudde hij met zijn hoofd, hij kón de bemoediging niet aanvaarden, de schande was al te groot.... Het is wel opmerkelijk hoe diep de gedachte in het volk leeft, dat een onecht kind een onoverkomenlijke schande is voor heel de familie. Een gedwongen huwelijk is helemaal niet erg, mits het zó tijdig wordt gesloten, dat het uiterlijk der bruid nog normaal kan worden genoemd, of zolang het nog door de wijde jurk normaal kan worden gemaakt. Als het niet tijdig gesloten wordt, dan zeggen de dorpelingen: „Ze liep voor schandaal“.... dan is er dus een beetje schande. Maar die is er slechts op de dag van het trouwen, als ze over straat moet „voor schandaal“.... En ze komt voornamelijk neer op het hoofd van den man, die al te lang talmde om zijn bruid naar het dorps huis te voeren. Men zoekt de oorzaak in zijn lafheid: durfde hij misschien niet te zeggen, dat-ie moest gaan trouwen?.... Was hij bang voor z'n moeder? of voor háár moeder?.... De dorpelingen onderstellen het en ze lachen er om....

Maar een onecht kind brengt 322

vooral schande over de ongehuwde moeder en over haar huisgenoten. Over de vader wordt nauwelijks gerept.

Vreemde dorpsmentaliteit!... Als er een dochter is, die „met een kind komt te zitten“, dan durft de oude moeder nauwelijks op het plaatsje achter de woning haar werk te doen, bang dat de burenhet al zullen weten... en voor de zoete vertroosting met onverholen leedvermaak... En de vader vraagt angstig, als hij het kindje van zijn dochter aan komt geven: „Wist je 't nog niet, m'n-heer?“... En met iets van fatalistische berusting: „'t Zal gauw genoeg in den breejen weze, m'n-heer“... Och ja, er is een schande, die zelfs door geen bergen kan worden bedekt...

Ik had het trouwboekje open gedaan. Het was eigenlijk niet nodig geweest om het mee te brengen, maar de mensen zijn dat zó gewoon. Ik keek naar het lange rijtje kinderen, het waren er tien. En terwijl ik de geboortejaren naging, overwoog ik welke van de kinderen voor de onechte geboorte aansprakelijk zou kunnen zijn. De oudste was een jongen van 1918, dan volgde er een meisje van 1919, dan weer een jongen van 1920, dan nog een van 1922... verder behoefde ik niet te gaan, het moest dat meisje zijn, het kon niet anders...

Nochtans vroeg ik het: „Wie is er bevallen?“... Daar moet je ambtenaar voor zijn. Ik zou het nog gevraagd hebben al had hij slechts één dochter gehad...

„Lientje“...

Ik knikte... ik had goed geraden... en in mijn gedachten rekende ik uit hoe oud ze was... nauwelijks zeventien jaar...

„Je hebt zeker die mensen meegebracht als getuige?“... vroeg ik.

De man knikte en de getuigen knikten ook.

„Dan kunnen die wel naar huis gaan, want getuigen heb je bij een geboorte-aangifte niet meer nodig“...

Maar ze gingen niet weg. „Niet meer nodig?“... vroeg de man met het grijze baardje. Er klonk teleurstelling in zijn stem.

Ik meende het te begrijpen. Hij was bang, dat hij het borreltje zou ontgaan... Iedere gelukkige vader presenteerde aan de getui-

gen een rondje in de dichtstbijzijnde herberg, ook al kwamen ze daar anders nooit. En nu was hier wel geen sprake van een gelukkige vader, maar op het borreltje zou dat toch wel weinig verschil maken...

De andere getuige zei: „Dat is toch zeker nog zo lang niet... ik heb er verlede jaar nog eentje met me zoon an weze geve“... Hij zei het op een toon als wilde hij vragen of ik wel zeker van mijn zaak ging...

Ik legde geduldig uit, dat het met ingang van dit jaar zo geworden mijn zaak was...

Ze knikten, dat ze het begrepen hadden, maar ze bleven toch staan. De man met het baardje meende: „We kunne hier wel effe wachte... we hebbe niks te verletten“...

Toen schoot het de ander te binnen: „We motte dan toch zeker ons naam nog zette voor dat bewijs van onvermoge... Is 't niet, Jaap... je mot toch ook een bewijs van onvermoge hebben... Of heb je daar ook geen getuigen meer voor nodig?“...

Jaap knikte, dat hij ook een bewijs van onvermogen verlangde, „om te procederen tegen die joon“... En ik knikte, dat voor

een bewijs van onvermogen nog altijd getuigen nodig waren, waarop het grijze baardje gerustgesteld zei: „Dan benne we toch niet voor niks meegekemme“... Ik begon de akte in te vullen. Achter het hekje smoesdaen de twee getuigen. Ze bespraken met treurige stemmen het geval... dat ze hier waren om een kindje aan te geven van Jaap z'n dochter, al waren ze dan eigenlijk alleen maar nodig voor het bewijs van onvermogen... En ze maakten hun opmerkingen telkens als ik de nodige gegevens vroeg voor de geboorte-akte. Hoe laat het kind geboren was?... Het was die nacht om half twaalf geboren. Het grijze baardje wist, dat „zulke dingen meestal nachtwerk was.“ En hoe het kind heten moest?... Het kind zou Pieter heten. En het grijze baardje knikte, dat het goed was om het kind „naar die joon te late heten.“ En de andere getuige vond, dat het kind „naar hem moest hete tot zijn eeuwige schande“...

Jaap stond er bij alsof het hele geval hem niet meer aanging. Kortaf gaf hij zijn antwoorden. Toen ik klaar was liet ik hem de akte tekenen. Hij schreef zijn naam met grote, onbeholpen letters.

Hij zei: „Je ken d'r beter tien van je eige krijsje, dan ééntje van je dochter, m'nheer“... Daarmee had hij al zijn ellende uitgezegd. Met hun drieën gingen ze weg. De man met het grijze baardje vroeg bezorgd: „Heb je je trouwboekje wel?“ En toen Jaap zwijgend knikte: „En dat pepier van onvermogen?“... Het grijze baardje sloofde zich uit om het borreltje te verdienen...

En terwijl ik het kind in het bevolkingsregister schreef onder de tien andere kinderen, dacht ik er aan hoe ze nu met hun drieën in de herberg een borrel jenever zaten te drinken, omdat het geboren was... En het kind zou zijn hele leven Pieter heten, naar zijn vader, die niet van hem weten wilde... en tot diens eeuwige schande... En de moeder zou gaan procederen tegen „die joon, die haar had laten zitten“ met den kleinen Pieter... En als het kind groter zou worden en iemand die vreemd was, zou vragen: „Is dat den jongsten van je?“... dan zou Jaap zeggen: „Nee, m'nheer... nee, dat is er eentje van m'n dochter, m'nheer... een ongeluk zal ik maar zegge, dan begriep m'nheer het wel“.....

Hij schreef zijn naam...

